

РОЗДІЛ VII. ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

УДК 371.13:159.9

Наталія Зобенько

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ORCID ID [0000-0003-3833-958X](https://orcid.org/0000-0003-3833-958X)

Тетяна Зорочкіна

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ORCID ID 0000-0002-6321-0852

Інна Литвин

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ORCID ID 0000-0002-8946-1449

DOI 10.24139/2312-5993/2024.04/223-234

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті обґрунтовано особливості формування психологічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у закладах вищої освіти. Проаналізовано, що психологічна компетентність є необхідною умовою для створення ефективної та адаптивної освітньої системи, яка здатна відповідати на виклики сучасності. Окреслені основні напрями роботи щодо формування психологічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Акцентовано, що ґрунтовна психологічна підготовка вчителя початкових класів є запорукою успішного втілення в життя педагогіки співробітництва, ідей варіативності змісту навчання, його індивідуалізації й диференціації, реалізації особистісно-діяльнісного підходу в освітньому процесі, упровадження активних методів і відповідних їм форм організації навчальної діяльності учнів на основі систематичної діагностики, прогнозування і корекції.

Ключові слова: професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів, організація освітнього процесу, психологічна компетентність, формування психологічної компетентності, фундаментальність психолого-педагогічної і методичної підготовки вчителя, рівень методологічної озброєності; володіння психологічними основами педагогічного мислення, методологією психологічно-педагогічної взаємодії; проходження різних видів практик, написання курсових і кваліфікаційних робіт з психології.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування освіти в Україні постала необхідність підготовки не лише кваліфікованих, а й психологічно грамотних педагогів з особистісно орієнтованою спрямованістю у навчанні та вихованні учнів. Саме тому важливими стають дослідження, пов'язані з виявленням шляхів, чинників та засобів особистісно-професійного зростання майбутнього вчителя у процесі його професійної підготовки. Необхідність інтеграції психологічних знань

у практику вчителя початкових класів набуває особливої актуальності у контексті зростаючих освітніх вимог та соціальних викликів.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми організації освітнього процесу у відповідності до сучасних вимог досить докладно висвітлюється у сучасній психолого-педагогічній літературі (І. Бех, С. Болтівець, В. Бочелюк, Л. Долинська, С. Максименко, Ю. Мельник, В. Поліщук, О. Скрипченко, Л. Столяренко та інших). У наукових дослідженнях стверджується, що зміна ролі і місця особистості в освітньому процесі призвела до підвищення вимог до психологічної компетентності вчителя, якості психологічної підготовки майбутніх педагогів (О. Волошина, О.Кізь, О. Коберник, Л. Лазаренко, Ю. Мельник, В. Панок, Д. Прасол, В.Семиченко, О. Созонюк, Л. Смольська, А. Фрумкіна).

Мета дослідження: обґрунтувати важливість формування психологічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів з метою створення ефективної та адаптивної освітньої системи, яка здатна відповідати на виклики сучасності.

Виклад основного матеріалу. Однією з ключових компетентностей сучасного фахівця є психологічна компетентність – здатність особистості до самопізнання, самоконтролю, до ефективного спілкування і взаємодії з іншими людьми, саморозвитку та самореалізації. Вона дозволяє людині розуміти себе та інших, ефективно адаптуватися до життя у сучасному соціумі, мати гармонійні стосунки з оточенням, успішно реалізовувати свій особистісний потенціал, відчувати високий рівень психологічного благополуччя та бути задоволеною життям.

Поняття психологічної компетентності є предметом вивчення багатьох дослідників та визначається науковцями, як: здатність особистості ефективно застосовувати структуровану систему знань для побудови та налагодження процесу особистісної, соціальної й професійної взаємодії (Цільмак, 2009, с. 128); здатність індивіда взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, а тому включає вміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях, визначати особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обирати адекватні способи спілкування (Єрмаков, 2002, с. 200); сукупність комунікативних, перцептивних та інтерактивних знань, які дають змогу індивіду орієнтуватись у соціальних ситуаціях, міжособистісних відносинах, приймати правильні рішення (Орбан-Лембрик, 2003, с. 131); успішність, конструктивність її діяльності на основі

ефективного застосування психологічних знань і вмінь для розв'язання завдань чи проблем, що стоять перед нею в системі «людина – людина» (Науково-методичні засади формування психологічної компетентності керівників освітніх організацій у системі післядипломної педагогічної освіти, 2012, с. 13).

Учені наголошують, що психологічна компетентність – компонент соціальної компетентності та базова складова здоров'язберезувальної компетентності.

Зокрема, психологічна компетентність охоплює частину вмінь, які передбачає соціальна компетентність, і практично всі основні навички, що сприяють соціальному, духовному та психічному здоров'ю, тому її можна розглядати як компонент соціальної компетентності та базову складову здоров'язберезувальної компетентності (Бакаленко, 2018, с. 135).

До основних навичок психологічної компетентності відносяться: навички самопізнання, самоконтролю, ефективного спілкування, спільної діяльності та співробітництва, саморозвитку та самореалізації.

Також психологічну компетентність визначають як ключову компетентність в сучасній системі освіти (Овчарук, 2004), оскільки вона відповідає трьом основним критеріям для визначення та відбору ключових компетентностей, які були сформульовані міжнародними експертами, а саме:

1) ключові компетентності сприяють результатам високого рівня, в тому числі й соціального рівня на шляху до успішного життя та розвиненого суспільства;

2) ключові компетентності є відповідними засобами щодо важливих, складних потреб та викликів у широкому контексті;

3) ключові компетентності є важливими для особистості.

Слід зауважити, що в цілій низці робіт психологічна компетентність розглядається в якості складової професійної компетентності педагога.

Аналіз досліджень науковців (Семиченко, 2004; Прасол, 2012; Литвиненко, 2008; Кочерга, 2013; Бондарчук, 2017; Карамушка, 2013) дає змогу стверджувати, що психологічна компетентність педагога – важливий елемент професійної педагогічної компетентності, який багато в чому визначає педагогічний професіоналізм сучасного педагога, особливо в умовах зміни освітньої парадигми, нового підходу до освіти в нашій країні.

Ми поділяємо думку І. Литвиненко (Литвиненко, 2008, с. 57) щодо професійної компетентності вчителя, яка має сформуватися у процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності та поведінкові моделі особистості, оскільки сучасна професійна діяльність майбутнього вчителя початкових класів базується на його підготовці як високопрофесійного фахівця, який ознайомлений з сучасними світовими вимогами до освітнього процесу школи першого ступеня, підготовлений до організації навчальної діяльності молодших школярів як педагогічної взаємодії, що спрямована на розвиток кожної особистості, її підготовку до вирішення завдань життєтворчості, володіє відповідними психологічними властивостями.

О. Кочерга (Кочерга, 2013) констатує, що зміст професійної компетентності вчителя охоплює сформованість як предметних, так і методичних знань, а також професійних (знання про основні напрями й зміст праці вчителя, сутність та особливості професійно-педагогічної діяльності, розвиток педагогічної і психологічної наук, професійну підготовку тощо).

О. Бондарчук (Бондарчук, 2017) наголошує на ідеї психологізації, яка ґрунтується на якісному покращенні професійного ресурсу освітян як перспективи трансформації у широкому соціумі. Психологізацію можна розглядати і як систему професійних дій фахівців, спрямованих на створення оптимальних освітніх умов для особистісного саморозкриття та росту, неперервної соціалізації, компетентнісної надійності та гнучкості.

Узагальнюючи все сказане, можна стверджувати, що психологічна компетентність – це інтегрована характеристика рівня професійної підготовленості педагога, яка ґрунтується на фундаментальних психолого-педагогічних знаннях та розвинених комунікативних навичках, що проявляються в єдності з особистісними якостями у процесі реалізації педагогічної діяльності в освітньому процесі.

Вважаємо, що формування психологічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів має вирішальне значення для створення позитивного та сприятливого навчального середовища для учнів молодшого шкільного віку. Вищезначена компетенція передбачає розуміння психологічних потреб учнів, здатність налагоджувати з ними міцні стосунки та ефективно управління динамікою в класі.

Психологічна компетентність – це здатність використовувати психологічні засоби навчання організації взаємодії в освітній діяльності. Ефективність освітнього процесу великою мірою

залежатиме від рівня теоретичної та практичної психологічної підготовки майбутніх фахівців. Тому важливим є аналіз особливостей формування психологічної компетентності майбутніх учителів початкових класів у закладах вищої освіти.

Науковцями встановлено, що психологічна компетентність включає диференціально-психологічну компетентність (уміння застосовувати знання про специфічні особливості навчання учнів початкової школи відповідно до їхніх індивідуальних та вікових характеристик сприйняття, уваги, пам'яті, мислення; вміння використовувати ці знання при створенні навчальних, виховних та розвивальних ситуацій для молодших школярів; урахування типу темпераменту, віку, статі, антропологічних особливостей учнів у професійній діяльності; володіння психологічними методиками для вивчення індивідуальних особливостей пізнавальних процесів дітей та їх врахування при плануванні педагогічного процесу); соціально-психологічну компетентність (здатність до використання знань про особливості комунікативної взаємодії учнів у класі чи учня початкової школи, взаємовідносин вчителів та учнів, закономірності педагогічного спілкування, соціальну ситуацію та ситуації міжособистісної взаємодії; навчання у використанні цих знань для моделювання освітнього процесу в початковій школі): аутопсихологічну компетентність (здатність адекватно усвідомлювати особистісні та професійні якості, самопізнання та самооцінку як основу формування критичного, гуманістично орієнтованого мислення учителя початкових класів, емоційної стійкості, екстраверсії, розвитку проникливості; інтелектуальна здатність бачити, ставити та розв'язувати проблеми особистісного зростання учня; сформованість психологічного мислення учителя початкових класів; його готовність виявляти природну відповідність в процесі навчання (чуття самого себе та міри власних дій як першого учителя); здатність до самоусвідомлення, саморозвитку, вдосконалення педагогічної діяльності з високим рівнем автономності).

Необхідно підкреслити, що психологічна компетентність ґрунтується на досягненні диференційно-психологічної, соціально-психологічної та аутопсихологічної компетенцій, кожна з яких формується у взаємозв'язку одна з одною.

Слід також акцентувати увагу на важливості змістового аспекту формування психологічної компетентності майбутніх вчителів початкових класів, який представлено у дослідженнях Л. Биркун,

О. Будник, Н. Ігнатенко, О. Красовської, В. Кизилової, Л. Коваль, С. Скворцової, В. Шпак. Вчені наголошують, що психологічна компетентність являє собою здатність до розвитку учнів початкової школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості, соціальні чинники розвитку.

Зазначимо, що основу психологічної компетентності складають ключові теорії психології, які безпосередньо застосовуються в освітньому процесі. Розуміння цих теорій дозволяє вчителям глибше вникати в потреби учнів та оптимізувати навчальний процес, зорієнтований на індивідуальний розвиток кожної дитини. Науковці підкреслюють значення застосування знань про **зону** найближчого розвитку та схематизацію в побудові навчального процесу, що враховує потенціал кожного учня (Карамушка, 2013).

Вважаємо, що саме використання ключових психологічних теорій у практиці дозволяє вчителям ефективніше структурувати освітній процес, сприяючи глибшому засвоєнню матеріалу та кращій адаптації учнів до навчальних вимог.

Вплив психологічних теорій на педагогічну практику також має безпосередній вплив на мотивацію, емоційний стан учнів. Наприклад, знання про емоційний інтелект, його вплив на навчальні процеси допомагають вчителям краще розуміти емоційні переживання учнів, оптимізувати підходи до кожного з них та створити атмосферу, яка сприяє навчанню. Застосування цих знань на практиці стає ключем до розробки більш ефективних і адаптованих уроків, що відповідають сучасним освітнім стандартам і потребам учнів.

Отже, для здійснення освітнього процесу вчитель має володіти глибокими знаннями психіки школяра, розумінням його психічних станів, уміннями добирати для уроків і заходів інформацію, контролювати свою діяльність і поведінку, а також індивідуальними психічними та фізіологічними властивостями, що забезпечують ефективне формування професійної компетентності, входження в професію під час професійної підготовки й практичної діяльності, успішне виконання професійних функцій.

Психологічна компетентність включає в себе здатність розуміти, передбачати та ефективно реагувати на емоційні, соціальні та когнітивні потреби учнів. Майбутні вчителі початкових класів, які розвивають ці навички, можуть значно підвищити ефективність навчання, оскільки здатні створювати підтримуюче та стимулююче навчальне середовище.

Вплив вищеозначених здібностей на навчальний процес є незаперечним, адже вони допомагають адаптувати методики викладання до індивідуальних особливостей кожної дитини.

Сучасні виклики в освіті, такі як інтеграція технологій, мультикультурність навчальних груп, зростаючі соціальні та емоційні потреби учнів, роблять психологічну компетентність невід'ємною частиною професійної підготовки вчителя. Як зазначають вчені, саме здатність вчителя ефективно спілкуватися і взаємодіяти з учнями, розуміючи їхні психологічні особливості, є критичною для адаптації навчального процесу до сучасних освітніх вимог. Вважаємо, що вищеозначені аспекти психологічної компетентності є фундаментальними для виховання добре адаптованих, здорових і освічених громадян. Тому підготовка майбутніх вчителів має включати не тільки передачу знань та методик, а й розвиток навичок психологічної взаємодії, комунікації з дітьми.

Разом з тим, дослідниця О. Кізь (Кізь, с. 96) наголошує, що саме учитель повинен щоденно створювати сприятливе для дитини і комфортне середовище, запобігати конфліктам, викликати щирий інтерес до того, що відбувається, налагоджувати співпрацю і дружні взаємини в учнівському колективі, робити усе можливе, щоби шкільне життя було радісним, наповненим життєвим смислом. Знання психології мають допомогти майбутньому педагогу бути великодушним і доброзичливим до дитини, емоційно відгукуватись на її поведінку і психічний стан, не залишати її наодинці у ситуаціях духовних потрясінь та крайнього емоційного напруження. Тому так важливо культивувати у студентів чуйне й оберігаюче ставлення до дитини, її ціннісно-смыслового розвитку та підтримки її індивідуальності.

Психологічна підготовка вчителя початкових класів в плані його професійної діяльності актуалізується також тим, що освітній процес – це суб'єкт-суб'єктна соціально-педагогічна взаємодія, яка включає механізм управління психічним розвитком людини. Тому особливого значення набуває фундаментальність психолого-педагогічної і методичної підготовки вчителя, рівень методологічної озброєності, володіння психологічними основами педагогічного мислення, наявності здібностей до реалізації полісуб'єктного діалогічного підходу в освітньому процесі.

Майбутній учитель початкових класів повинен володіти методологією психологічно-педагогічної взаємодії, яка забезпечує не

просто передачу деякої інформації від учителя до учнів, а сумісний особистісний розвиток людей, які співпрацюють. Це вимагає опори вчителя на знання методів, принципів, постулатів і стратегії діалогіки, на досвід народної мудрості.

Слід підкреслити, що особливо важливою на сучасному етапі розвитку освіти постає проблема психологізації методики навчання і виховання. Звичайно, глибокі і різнобічні знання психології (загальної, вікової, педагогічної і соціальної) є складовою надбань загальнолюдської культури, педагогічної спрямованості. Вони значною мірою визначають професійну компетентність, ерудицію вчителя, його соціальну активність, а, отже, рівень підготовки особистості до професійно-педагогічної діяльності.

Одним із ключових аспектів підготовки майбутніх вчителів є формування їх психологічної компетентності, що передбачає збільшення дисциплін психологічного циклу, реалізація яких спрямована на надання теоретичних знань та практичних навичок, які необхідні для ефективної взаємодії з учнями. Зокрема, психологічна підготовка забезпечується вивченням дисциплін: загальної, вікової, дитячої, педагогічної, соціальної психології, конфліктології, а також проведенням тренінгів з навичок спілкування та управління класом.

Також майбутні фахівці вивчають різноманітні методики, які спрямовані на розвиток емоційного інтелекту, стресостійкості та комунікативних навичок.

Учитель повинен стежити за розвитком емоційної компетентності молодших школярів протягом усього початкового навчання, допомагаючи їм розуміти свій внутрішній світ, розпізнавати власні почуття, емоції оточуючих людей, виражати та правильно вербально описувати свій емоційний стан.

Так, з метою підвищення психологічної компетентності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти практикується комбінація лекцій, практичних занять із розв'язуванням ситуаційних і проблемних завдань, застосуванням кейс- методів, інтерактивних методів, ділових ігор, тренінгів, що розвивають лідерські навички, вміння працювати в команді.

Важливим є адаптація педагогічних стратегій до індивідуальних особливостей учнів, зокрема через застосування принципів диференційованого навчання. Впровадження цих методик не лише сприяє більш ефективному навчанню, але й формує позитивне

навчальне середовище, де кожен учень може розвиватися відповідно до своїх унікальних потреб і здібностей.

Власний досвід роботи дає змогу стверджувати, що саме практичні заняття та рольові ігри відіграють важливу роль у застосуванні теоретичних знань на практиці, дозволяючи здобувачам експериментувати та вдосконалювати свої підходи в безпечному навчальному середовищі. Так, практичне застосування психологічних знань у класній кімнаті включає в себе техніки ефективного вирішення конфліктів, методи стимулювання мотивації та інтересу учнів, а також прийоми побудови відносин на довірі та взаємоповазі.

Теоретичне опанування та практичне апробування здійснюється під час проходження різних видів практик, що допомагає майбутнім вчителям краще розуміти поведінкові мотиви учнів, використовувати це розуміння для планування уроків, взаємодії з класом. Базуючись на результатах наукового пошуку з'ясовано, що у процесі підготовки фахівців педагогічних спеціальностей ефективним є також заохочення рефлексивної практики: заохочення студентів розмірковувати над їхньою педагогічною практикою та взаємодією з учнями – це сприятиме визначенню шляхів для вдосконалення та зростання їхньої психологічної компетентності.

З огляду на зазначене, викладання навчальних дисциплін психологічного циклу, проходження різних видів практик, написання курсових і кваліфікаційних робіт з психології є важливим ресурсом підготовки майбутнього вчителя до формування ключових, загальнопредметних та предметних компетентностей в учнів молодшого шкільного віку, визначення індивідуальних траєкторій їх навчання і виховання, розвитку їхніх талантів, здібностей та наскрізних умінь відповідно до вікових особливостей і потреб.

Особистісна позиція сучасного вчителя передбачає свободу та творчість, власний інструментарій процесу навчання і виховання, позитивну настанову на розвиток кожної дитини з урахуванням її індивідуальних психофізіологічних особливостей.

Впроваджуючи вищезначені стратегії, заклади вищої освіти можуть допомогти майбутнім вчителям розвинути психологічну компетентність, необхідну для створення сприятливого навчального середовища для учнів молодшого шкільного віку.

Вважаємо, що ґрунтовна психологічна підготовка вчителя початкових класів є запорукою успішного втілення в життя педагогіки

співробітництва, ідей варіативності змісту навчання, його індивідуалізації й диференціації, реалізації особистісно-діяльнісного підходу в освітньому процесі, упровадження активних методів і відповідних їм форм організації освітньої діяльності учнів на основі систематичної діагностики, прогнозування і корекції. Без цього вчитель не зможе забезпечити правильне визначення, оцінювання можливих реальних фактів і наслідків від передбачуваних способів дій у заданих умовах навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз сучасних психолого-педагогічних науково-методичних джерел дає можливість стверджувати, що психологічна компетентність є не просто важливим аспектом професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів, але й критичним елементом, який визначає його професійний розвиток та ефективність викладання. Розвинена психологічна компетентність дозволяє вчителям краще зрозуміти потреби своїх учнів, ефективніше управляти класом, створювати навчальне середовище, яке сприяє активному навчанню та розвитку кожної дитини. Саме глибоке розуміння психологічних процесів учнів може значно підвищити якість освіти.

Майбутні перспективи в освітній психології вказують на зростаючу важливість психологічної компетентності в умовах швидких соціальних та технологічних змін. Науковці та практики в сфері освіти все більше зосереджуються на розробці та імплементації сучасних підходів, які б включали психологічні аспекти навчання. Це означає, що психологічна підготовка стане ще більш інтегрованою частиною освітніх програм, спрямованих на підготовку вчителів. Таким чином, психологічна компетентність є необхідною умовою для створення ефективної та адаптивної освітньої системи, яка здатна відповідати на виклики сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

Бакаленко, О. А. (2018). Психологічна компетентність як ключова компетентність сучасного фахівця. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки», 58, 135–138* (Bakalenko, O. A. (2018). Psychological competence as a key competence of a modern specialist. *Bulletin of KhNU named after V. N. Karazina. Series "Theory of Culture and Philosophy of Science", 58, 135-138.*

Бондарчук, О. І. (2017). Психологічна безпека освітнього середовища закладів загальної середньої освіти та її вплив на мотивацію інноваційної діяльності вчителів. *Вісник післядипломної освіти, 4–5, 17–27* (Bondarchuk, O. I. (2017). Psychological safety of educational environment of general secondary education institutions and its impact on the motivation of innovative activity of teachers. *Bulletin of postgraduate education, 4–5, 17–27*).

Ермаков, Т. І. (2002). Індивідуальне розуміння концепту «Я» як ключова компетентність особистості в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Наукові студії із соціальної та політичної психології, 6 (9), 200–207 (Yermakov, T. I. (2002). Individual understanding of the concept of "I" as a key competence of the individual in the conditions of modern information society. *Scientific studies in social and political psychology*, 6 (9), 200-207.

Карамушка, Л. М. (2013). *Формування психологічної готовності персоналу вищої школи до діяльності в умовах соціально-економічних змін*. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006 (Yermakov, TI (2002). Individual understanding of the concept of "I" as a key competence of the individual in the conditions of modern information society. *Scientific studies in social and political psychology*, 6 (9), 200-207).

Кізь, О. *Психологічна підготовка майбутніх учителів початкової школи у контексті освітніх інновацій*, 91–107. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17306/1/9_Kiz.pdf. (Kiz, O. *Psychological training of future elementary school teachers in the context of educational innovations*, 91-107. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17306/1/9_kiz.pdf)

Кочерга, О. В. (2013). Розвиток психологічної компетентності вчителя початкової освіти. *Рідна школа*, 11, 52–56 (Kocherga, O. V. (2013). Development of psychological competence of primary education teacher. *Native School*, 11, 52-56).

Литвиненко, І. С. (2008). *Психологія управління в освіті*. Миколаїв: Вид-во «Арнекс» (Lytvynenko, I. S. (2008). *Psychology of management in education*. Nikolaev: Arnex).

Науково-методичні засади формування психологічної компетентності керівників освітніх організацій у системі післядипломної педагогічної освіти: наук.-метод. посібник (2012). Київ: Педагогічна думка (*Scientific and methodological principles of formation of psychological competence of heads of educational organizations in the system of postgraduate pedagogical education: scientific-method. manual* (2012). Kyiv: Pedagogical thought).

Овчарук, О. В. (2004). Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ, сс. 5–14 (Ovcharuk, O. V. (2004). The development of a competent approach: strategic orientations of the international community. *Competent approach in modern education: world experience and Ukrainian prospects*. Kyiv, pp. 5–14).

Орбан-Лембрик, Л. Б. (2003). Комунікативний простір міжособистісних відносин. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*, 4, 130 – 136 (Orban-Lembrick, LB (2003). Communicative space of interpersonal relationships. *Bulletin of the Carpathian University. Philosophical and psychological sciences*, 4, 130 – 136).

Прасол, Д. В. (2012). Особливості формування психологічної готовності майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер.: Психологічні науки*, Т. 2, Вип. 9, 197 – 201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2012_2_9_40 (Prasol, D. V. (2012). Features of formation of psychological readiness of the future elementary school teacher for professional activity. *Scientific Bulletin of the Nikolaev State University named after VO Sukhomlinsky. Ser.: Psychological Sciences, Vol. 2, Iss. 9, 197 - 201*. URL: http://nbuv.gov.ua/en/nvmdups_2012_2_9_40)

Семиченко, В. А. (2004). *Психологія педагогічної діяльності*. Київ: Вища школа (Semychenko, V. A. (2004). *Psychology of pedagogical activity*. Kyiv: High School).

Цільмак, О. М. (2009). Складові структури компетентностей. *Наука і освіта: науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України*, 1 – 2, 128 – 134 (Tsilmak, O. M. (2009). Components of competence structure. *Science and Education: Scientific and Practical Journal of the Southern Scientific Center of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 1-2, 128-134.

SUMMARY

Zobenko Nataliia, Zorochkina Tetiana, Lytvyn Inna. Formation of psychological competence of the future primary school teacher.

At the current stage of education reform in Ukraine, there is a need to train not only qualified, but also psychologically literate teachers with a personal orientation in teaching and educating students. That is why research related to the identification of ways, factors and means of personal and professional growth of the future teacher in the process of his professional training become important. The need to integrate psychological knowledge into the practice of primary school teachers becomes especially relevant in the context of growing educational requirements and social challenges.

The purpose of the article is to justify the importance of forming the psychological competence of the future primary school teacher in order to create an effective and adaptive educational system that is able to respond to modern challenges.

The psychological training of a primary school teacher in terms of his professional activity is also actualized by the fact that the educational process is a subject-subject socio-pedagogical interaction that includes a mechanism for managing the mental development of a person. Therefore, the fundamentality of the teacher's psychological-pedagogical and methodical training, the level of methodological armament, mastery of the psychological foundations of pedagogical thinking, and the ability to implement a multi-subject dialogic approach in the educational process are of particular importance.

The future primary school teacher must possess the methodology of psychological and pedagogical interaction, which ensures not just the transfer of some information from the teacher to the students, but the compatible personal development of people who cooperate. This requires the teacher to rely on knowledge of methods, principles, postulates and strategies of dialogue, on the experience of folk wisdom.

The analysis of modern psychological and pedagogical scientific and methodological sources makes it possible to assert that psychological competence is not only an important aspect of the professional activity of the future primary school teacher, but also a critical element that determines his professional development and teaching effectiveness. Developed psychological competence allows teachers to better understand the needs of their students, manage the classroom more effectively, and create an educational environment that promotes active learning and development of each child. It is a deep understanding of the psychological processes of students that can significantly improve the quality of education.

Key words: *professional training of the future primary school teacher, organization of the educational process, psychological competence, the formation of psychological competence, the fundamental nature of the teacher's psychological-pedagogical and methodical training, the level of methodological armament; mastery of the psychological foundations of pedagogical thinking, the methodology of psychological-pedagogical interaction; completion of various types of practices, writing coursework and qualification papers in psychology.*